

Відгук

офіційного опонента

на дисертацію Гайданки Діани Володимирівни

на тему «**Оказіональне словотворення у сучасному англомовному кінодискурсі: лінгвокогнітивний і комунікативно-когнітивний аспекти**»,

подану на здобуття наукового ступеня кандидата філологічних наук

за спеціальністю 10.02.04 – германські мови

Оказіоналізми, будучи креативними лексичними одиницями, є відхиленням від мовної норми, але водночас демонструють можливості, які надає словотвору в сучасній англійській мові її система. Тому їх дослідження дозволяє окреслити рамки мовної системи, що є важливим внеском у визначення типологічних характеристик мови на певному етапі її розвитку.

Актуальність дисертаційної роботи Гайданка Д.В. визначається не тільки антропоцентричним спрямуванням сучасних лінгвістичних досліджень, а й самим вибором okazіональних лексичних одиниць у культовому американському серіалі, драмедії «Секс та місто» в якості *об'єкта* наукової розвідки. У дисертації okazіональне словотворення трактується як віддзеркалення свідомості колективного автора, який шукає більш креативні способи представлення нового знання на основі взаємодії понять із ментального лексикону персонажів і глядачів задля здійснення маніпулятивного впливу на цільову аудиторію. Результати дисертаційного дослідження доводять, що драмедія як гібридний жанр кінодискурсу є плідним середовищем продукування розмаїття ОЛО завдяки функції атракції, яка на вербальному рівні реалізується за допомогою okazіоналізмів у мовленні персонажів, що сприяє «аудіальній видовищності» (за термінологією дисертанта). Кінодискурс у дисертації розглядається як наближення до розмовного мовлення, що дозволяє певним чином розкрити роль лінгвокреативності у щоденному спілкуванні.

Питання, що стають предметом дисертаційної роботи, відповідають проблематиці, комплексної міжкафедральної наукової теми факультету іноземної філології Запорізького національного університету «Когнітивно-дискурсивні аспекти функціонування мовних одиниць» (номер державної реєстрації 0103U002181). Тему затверджено науково-технічною радою ЗНУ (протокол № 8 від 17 березня 2016 р.)

Наукова новизна рецензованої дисертації полягає у запропонованій комплексній методиці системного дослідження ОМО із застосуванням лінгвокогнітивної та комунікативно-когнітивної парадигм, що дозволяє визначити способи утворення okazіоналізмів (узагальнені як агрегація, конденсація та модифікація) і конструювати їх значення для розкриття закодованих у них імпліцитних смислів, дослідити спектр стратегій та тактик, за допомогою яких колективний адресант здійснює вплив на колективного адресата на глибинному та поверхневому рівнях кінодискурсу, схарактеризувати роль ОЛО у самовираженні, саморекламі та презентації себе як бренду на внутрішньофільмовому рівні та у формуванні «цитованих» героїв на крізьфільмовому рівні. Новими є й запропоновані терміни «оказіонально маркований контекст» (мікроконтекст функціонування ОЛО) та «драмедійна іронія» (спосіб відображення скептичного жіночого світосприйняття та іронічного ставлення до сімейно-родинних цінностей на початку ХХІ століття). Крізь призму комунікативно-когнітивної парадигми продемонстровано, що колективний автор серіалу використовує наявні мовні ресурси з метою продукування новотворів, що привертають увагу глядацької аудиторії і, відповідно, акцентують увагу на стереотипних жіночих проблемах.

Обґрунтованість та достовірність основних положень і висновків дисертації забезпечується опрацюванням великого обсягу наукової та довідкової літератури та репрезентативним корпусом емпіричного матеріалу дослідження (2431 okazіонально маркована одиниця у 1265 okazіонально маркованих контекстах). Методи кількісного аналізу, що застосовувалися

впродовж усіх етапів дослідження для визначення частотної дистрибуції ОЛО у досліджуваному матеріалі, класифікації та інтерпретації виявлених закономірностей, сприяють *ілюстративності* представлених результатів.

Теоретична значущість рецензованого дослідження визначається його внеском у когнітивістику та дискурсологію. Розроблена в дисертації методика комунікативно-когнітивного аналізу оказіонального словотворення у драмедії уможлиблює подальші наукові розвідки у сфері дослідження ОЛО в інших жанрах кінодискурсу. Конструювання образу персонажів і створення «культової героїні» є внеском у теорію прагмастилістики й іміджмейкінгу.

Практичне значення отриманих результатів і положень полягає не лише у можливості їх використання у викладанні низки теоретичних дисциплін, таких як лексикологія, стилістика, граматики англійської мови, комунікативна лінгвістика, когнітивна семантика, неологія тощо. Деякі результати дисертаційної праці можуть представляти інтерес для фахівців у інших галузях знання, які вивчають стратегії і тактики мовленнєвого впливу на свідомість масового адресата: психології, соціології, журналістиці, кіномистецтві, тощо.

Запроваджена у роботі комплексна методика дослідження лінгвокогнітивного та когнітивно-дискурсивного аспектів ОЛО у драмедії сприяла виконанню окреслених завдань, досягненню поставленої мети і формулюванню чітких загальних висновків дисертаційної роботи.

Оформлення роботи і виклад матеріалу відповідають чинним вимогам. Текст роботи має логічну структуру і складається із переліку умовних скорочень, вступу, чотирьох розділів із висновками і списками використаних джерел наукової (у загальній кількості 384 джерела) та довідкової літератури, джерел ілюстративного матеріалу та загальних висновків. Обсяг дисертації становить 312 с., із них – 191 с. основного тексту, включаючи 21 таблицю і 15 рисунків.

У ході проведеного дослідження було доведено правомірність запропонованої дисертантом комплексної методики дослідження okazіоналізмів у кінодискурсі, яка поєднує в собі структурно-семантичний аналіз okazіонального словотвору з лінгвокогнітивним та прагмакомунікативним дослідженням індивідуально-авторського словотвору, що надало можливість визначити структурно-семантичні особливості та функції okazіоналізмів у конкретному контексті та під впливом конкретних соціальних чинників. Методику комплексного аналізу комунікативно-когнітивного потенціалу ОЛО застосовано для дослідження функціонування ОЛО в okazіонально маркованому контексті, з'ясування їх ролі у формуванні стилістичних фігур, що беруть участь у реалізації комунікативного прийому, тактики і стратегії (зокрема, використання риторичного питання з метою апелювання до емоцій адресата). Дисертаційне дослідження переконливо доводить, що ОЛО виступають інтенсифікаторами маніпулятивного впливу на глядача через реалізацію стратегій саморепрезентації та презентації інших персонажів у всіх структурно-композиційних складових драмедії: заголовку, вступі, основній та заключній частинах епізоду.

Обсяг проаналізованого матеріалу та коректне застосування методологічного апарату дослідження дозволяють говорити про *достовірність* отриманих результатів. Безперечною є повнота та ретельність проведеного дослідження. ОЛО були проаналізовані з точки зору компонентного складу, граматичної структури, перенесення значення, прагматичного ефекту тощо. Розроблено детальні класифікації ОЛО в лінгвокогнітивному та комунікативно-когнітивному аспектах. З-поміж багатьох позитивних вражень від дисертаційного дослідження хотілося б також наголосити на обізнаності дисертанта з культурою США, що виявляється в інтерпретації імпліцитних значень ОЛО, визначенні алюзій.

Апробація результатів дослідження здійснена на 6 міжнародних науково-практичних конференціях у період з 2012 по 2018 рр., у т.ч. одній закордонній.

Основні положення та результати дослідження відображено в 11 одноосібних публікаціях, серед яких: 6 наукових статей у фахових виданнях України, 3 статті у закордонних виданнях, а також у 2 тезах доповідей на конференціях. Текст автореферату є *ідентичним* основним положенням дисертації.

Підкреслюючи актуальність обраної теми, новизну, обґрунтованість та достовірність висновків, сформульованих у дисертації, належний рівень її виконання, вважаю необхідним звернути увагу на деякі моменти, що надають підстави для дискусії та висловити деякі зауваження рекомендаційного характеру:

- Традиційна поділ на ендосентричні та екзосентричні композити здійснюється на основі наявності/відсутності семантичного ядра. У рецензованій праці термін «адитивні ендосентричні композити» представлено як синонім до «правоядрових» (с. 142). Чому після цього правоядрові ендосентричні композити виділено вже як окремий підвид правоядрових? Крім того, вважаю, що копулятивні композити слід було віднести до екзосентричних, позаяк у роботі справедливо зазначено, що копулятивні композити «характеризуються відсутністю інформаційного ядра, оскільки усі компоненти абсолютно рівні семантично ... та позначають різні, проте рівносильні характеристики» (с. 143). Одночасно до адитивних екзосентричних композитів, «ядро яких «виражено прикметником або дієсловом» віднесено ОМО типу *lover-ready* 'готовий до нових стосунків', *shoe-shame* 'докоряти покупкою дорогого взуття') (с. 143). Як розуміється антономазія у назві «антономазійні композити» (*Aidan-hour* 'година, присвячена Ейденові', *Manolos-obsession* 'божевільне захоплення взуттям бренду Маноло Бланік')?

- Що стосується оказіональних скорочень, то серед них дисертант виділяє «складові складноскорочення»: *docubullshit*, *semu-date*, *prenip*, *fag-hag* (с. 178). Але, по-перше, на мою думку, із цієї групи слід вилучити *prenip* (від *prenuptial agreement*), оскільки це скорочення першого компонента з

еліпсисом другого. По-друге, чим відрізняється решта складових складноскорочень типу *semu-date* (*semulation+date*) від ОЛО, названих у роботі «накладальними блендами», типу *Yorckenblatt* (*York+Goldenblatt*) (с. 174)? Утворення такого типу називають інколи напівблендами (при поєднанні скорочується лише один із складників).

- Викликають заперечення окремі формулювання. Так, на с. 146 зазначається, що лінгвокогнітивний механізм юкстапозиції «полягає у прирощенні певного фрагменту знання на визначення референта». Це твердження стосується лише цього лінгвокогнітивного механізму? Некоректним є також вживання терміну «омоніми» по відношенню до лексичних одиниць *khan* [ka:n] та *con* [kɔn], що входять до складу ОЛО *Kubla Khan Suite* та *Kubla-conned* (с. 223), оскільки йдеться про пароніми. І чому «Kubla Khan: the Vision of a Dream» названо неопублікованим твором С. Колріджа (с. 224)? Можливо, останні зауваження спричинені технічними помилками.

- У назві епізоду, як справедливо зазначає дисертант, головною комунікативною інтенцією автора є створення інтриги. За якими критеріями створення оказіоналізму *Catch-38* розглядається як тактика апелювання до асоціативного фону, а *Great Sexpectations* – як тактика залучення глядача до інтелектуально-мовної гри (с. 248-249)? Хотілося б також почути роз'яснення щодо понять «жартівлива іронія» та «саркастична іронія» (с. 242).

- У дисертаційній праці комунікативна тактика мовця слушно пов'язується із певним стилістичним засобом, задіяним у створенні ОЛО (зокрема, використання риторичного питання з метою апелювання до емоцій адресата) (с. 225). Можна рекомендувати у перспективі більш чітко дослідити паралелі між іншими стилістичними прийомами, що лежать в основі ОЛО, та комунікативними тактиками мовця.

Але викладені вище зауваження та запитання до здобувача жодним чином не знижують загального позитивного враження від рецензованої праці, що є теоретично значущим, оригінальним і завершеним дослідженням. У

роботі представлено нові результати, які розв'язують актуальні проблеми okazіonalіstіkи. Встановлені лінгвокогнітивні та комунікативно-когнітивні особливості ОМО у сучасній американській драмедії визначаються новизною та мають суттєве значення для подальших досліджень у галузі лінгвокогнітивістики, прагмалінгвістики, дискурсології та інших галузей лінгвістики.

На підставі ознайомлення з текстом дисертації, авторефератом та публікаціями автора за темою рецензованої роботи вважаю, що кандидатська дисертація «Оказіональне словотворення у сучасному англomовному кінодискурсі: лінгвокогнітивний і комунікативно-когнітивний аспекти» Гайданки Діани Володимирівни за змістом і оформленням повністю **відповідає** вимогам «Порядку присудження наукових ступенів», затвердженому постановою КМУ № 567 від 24.07.2013 зі змінами, внесеними згідно з Постановами КМУ № 656 від 19.08.2015 та № 1159 від 30.12.2015, а її автор заслуговує на присудження наукового ступеня кандидата філологічних наук за спеціальністю 10.02.04 – германські мови.

Офіційний опонент:

кандидат філологічних наук,

доцент кафедри практики іноземних мов

Херсонського державного університету

 Л.Л. Ткаченко

В. Воробйова
23.11.2018р.

Вігнуса Отримано
27.11.2018

Генер. секретар
спеціалізованої Вченої
ради К 67.051.05

доц. Чарів

А.О.
Аль...